„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 157. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 6. (18.) ОКТОБРА 1878. ГОДИНА XIII.

НАШИМ СУНАРОДНИЦИМА.

Има већ више од две године, како је Милетић тешком бравом тамничарском растављен од свога народа.

Суд земаљски судио је и — нашао је да је крив.

Суд савести наше, савести целога народа српскога, који познаје и најтајније кутове Милетићева срца и душе, гласи са свим противно.

Но држављанска свест наша, колико јој се у овом случају глас савести наше опире, налаже нам, да се донесеном у ствари Милетићевој суду покоримо, исто онако као што му се и Милетић сам покорио.

Да нема Милетића у средини народа му, то народ осећа с болом, противници његови с великом радошћу и задовољством. Брод народни остао је без вешта и вазда будна крмара, а таласи од свију страна запљускују...

Више пута стизала су нам са разних страна питања: шта да се ради у ствари Милетићевој и не би ли му се могло како помоћи?

На та питања свагда је гласио наш одговор: да се стрпљиво причека, шта ће суд земаљски у његовој ствари коначно изећи.

Најдубље уверени и убеђени о невиности Милетићевој, а поштујући као највећу светињу независност и самосталност наших земаљских судова, нисмо могли друго што очекивати, него да ће судови прогласити Милетића невиним и пустити га из затвора.

Испало је противно од тога. Милетић је коначно осуђен на затвор од пет година, те по томе имао би да остане у затвору још три године мање три месеца.

Шта сад?

Ништа друго, него да и народ подноси болове са одсуства Милетићева с оном истом управо дивовском снагом, с којом је Милетић одлучио да подноси терете тешког и дугог тамновања.

Див на слободи — Милетић је див и у тамници, па и народ му не сме бити мањи од њега!

Но и ако народ не може ништа да уради за физичнога Милетића, може и треба да ради за душевнога Милетића, од којега га нико на свету раставити не може.

И ако је Милетић ишчупан за време из крила народнога, још се лепрша на висинама старим „Застава“ његова, веран и поуздан стражар и бранич Српства, где год га има.

Но ево она иста рука, која је Милетића истргла из средине народа, диже се сада и на „Заставу“ претећи да јој подсече дамаре животне.

У име наплате трошкова у Милетићевој парници државна власт ставила је залог на Заставину кауцију, откидајући од ове 2965 фор. а. вр.

Ако се ова свота у извесном року не подмири, те се од Заставине кауције узмора откидати, **онда ће „Застава“ морати престати да излази.**

„Застава“ Милетићев рукосад, орган српске слободоумне народне странке, бранич и штитник интереса народа српског, будни стражар на бедемима и опкопима његове слободе и народности — да престане излазити!

Може ли то поднети народ српски? Па још у ово доба, кад је Милетић у затвору?

Не, то не може бити! Ми се грозимо и кад се само усудимо да помислимо да би то било могуће.

Народ српски — ми смо о том тврдо убеђени — неће упустити „Заставе“ Милетићеве нигда, најмање онда кад је Милетић под бравом тамничарском.

Тим убеђењем окрепљени налазимо, да би са свим излишно било подсећати народ на оно, што му у овом случају чинити ваља. Народ ће своју дужност схватити и испунити.

Ако је ико својим радом и животом задужио свој народ — то је Милетић.

Ево сада прилике, да му се народ — колико толико — одужи, да делом посведочи своје признање и своје поштовање према најбољем своме сину и према оном политичком јеванђељу, којега је он био некада најнеустрашнији проповедник, а сада најмукотрпнији великомученик!

„Застава“ Милетићева, „Застава“ народна не сме да клоне. Народ то неће допустити, зарад оне светиње своје за коју је толико пута, усмено и писмено, изјављивао да би вољан био заложити и много већа и виша блага.

ТРГОВАЧКИ УГОВОР ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И АУСТРО-УГАРСКЕ.

У чланку: „Да ли ће Србија доиста бити самостална?“ („Застава,“ бр. 113, 114, 115, 116, и 117. од ове године) видели смо, да је Аустрија тек поставшој кнежевини српској била наметула обвезу преко Цариграда, да не сме у име увозне ђумручине на аустријске еспапе наплаћивати више од 3%, коју је обвезу и турска царевина на се била примила 1839 спрам Босне и Херцеговине; за тим, да су српски државници, у својој тежњи за слободним трговањем, до данас претекли све европске државнике у економној либералности, те 1845 — када Србија добиј од султана право на увозну ђумручину од 5% — осташе при ђумручини од 3%, а тако исто и 1862, када је Србија с правом могла да своје увозне ђумручине повиси на 8%; даље, да је услед тога и унутарње економно законодавство у Србији, с малим изузетком за време друге владе кнеза Милоша, потпуно одговарало захтевима слободног трговања, подневши му на жртву техничко образовање народа српског, те са тога занати у Србији осиротеше непрестано пропадајући, а земљорадници своје земље презадужише.

У овоме чланку имаћемо да се уверимо, да ли је у данашњој независној Србији овладала друга, спасоноснија економна мисао, мисао: да без заштите ђумручке данас не може бити економне самосталности, да без ове самосталности не може бити политичке снаге, а без ове да не може бити политичке независности.

Други српски рат противу Турске, започет на крају прошле године, а с успехом свршен у почетку ове године у савезу са руским оружјем, био је рат за независност. Уговор између Русије и Турске закључен у Св. Стефану признаде Србији ову независност са увећањем земљишта, и остави јој да се том независношћу према свом нахођењу слободно користи. Но, као што је познато, цела Европа не задовољи се са руским распоредом на Балкану и источно питање дође пред берлински конгрес. Лако је било предвидети, да је јаче село од сватова. Аустро-Угарска и Енглеска изађоше на средину као највећи заштитници Турске, и својих економних интереса, којима прећаше опасност од стања ствари, које беше удесила Русија на Балкану. И као што је познато, Енглеска узе Турску у заштиту у Азији одузевши јој Кипар, а Аустро-Угарска у Европи отевши јој Босну и Херцеговину. Да пак Русија неби могла изненада грунути у Цариград и коначно решити источно питање у корист народа балканских, Бугарска држава би ограничена на простор од Дунава до Балкана; а Грци, својом одношћу и одликовањем у индустрији, трговању и бродарству, да не би постали опасни интересима енглеским на средиземном мору, бише упућени на погодбу са Турском у смотрењу својих граница, која се, као што видимо, не ће скоро свршити по жељи њиној. Но како му драго са овим; али шта би са Србијом на конгресу? Да ли јој конгрес признаде право као св. стевански мир, да се може користити својом независношћу и организовати своју продуктивну снагу како сама за добро нађе и како доликује управо у ствари самосталним државама? Свршена дела нису се могла порицати; Србија је са оружјем у руци доказала да има права на државну независност, и то јој Европа признаде; али је сад требало спасти нарочите аустро-угарске индустријске себичне интересе у Србији и на Балкану, којима је претила опасност од независне Србије. Са тога се конгрес умеша у унутарње економно законодавство српско, те ради осигурања аустро-угарског интереса у Србији, потре јој и ону економну самосталност унутарњу, коју је пре рата имала. Тако конгрес ослањајући се на досадању беспримерну економну либералност у Србији у погледу на ђумручку политику, реши: да „до закључка нових погодаба ништа у Србији не ће бити промењено у садањим условима трговачких односа са страним државама.“ (чл. XXXVII.) Србија дакле, која је пре рата могла извесне промене на пр. у својој ђумручкој тарифи предузимати, од сада ни то неће смети чинити „до закључка нових погодаба“ са другим државама.

Док су на овај начин Србији на конгресу везивали и ноге и руке, те да је по том баце у наручја грофу Андрашију, — кнежевина румунска излете из ове опасности са потпуном слободом, коју су јој њени трговачки уговори од 1875 били осигурали. Кнежевина румунска, која је са Србијом потпуно изједначена једренским трактатом спрам Турске и Европе, и овом приликом, као 1850 и 1867, учини један корак даље од Србије у економном напредовању и ослобођењу, а Србија на против овом приликом своју економну самосталност, као најлепши и најважнији део своје независности, задобивене по тако скупу крвну цену својих синова, уступи на дар оном делу Европе коме је свака српска несрећа градила особито задовољство, и од кога јој у будућности највећа опасност прети.

За тим, по правилу: гвожђе треба ковати док је вруће, би тако савезана Србија упућена грофу Андрашију да се са њим погађа о будућим својим границама. Овај пак, да би у добар час дошао до своје цјели, употреби у своју корист незадовољство Србије противу Русије због пиротског округа и Врање, те јој понуди ове крајеве, али да се у трговачком уговору зе то обвеже, да сагради гвоздени пут за три године, да Аустро-Угарској уступи све земљишне олакшице при регулисану ђердапа и да јој призна и уступи економни монопол на својим пијацама, и то још ако је икако могуће, искључни монопол својим ступањем у ђумручки савез са њом. Тако Србија приставши на ове услове, на са свим мирноме и безопасноме путу, за добивених 58 кв. м. простора, уступи своју економну самосталност Аустро-Угарској и постаде њена Индија. Са тиме се дакле и у независној Србији у даљој будућности опет осигурава владавина економној теорији: „нека иде, како иде“.

Полазећег на берлински конгрес грофа Андрашија, испратио је један аустријски патриота са овим речма [1]):

„Има више од осамдесет година како се Аустрија односи спрам оријенталских дела од чести равнодушно, од чести туђе интересе потпомажући, а највише са свим неодлучно. Изумрла је наша иницијатива на томе крају, који се обично назива „нашом природном пијацом“ и на коме наш политички уплив треба да је меродаван Ми живимо само у успоменама из прошлих времена; и из тога, како се самовољно и злочесто поступи са нашим држављанима и нашим материјалним интересима, увиђа се, како се мало водило рачуна о нашим приговорима, док је међу тим требало само да своју вољу покажемо па да са свим друкчије буде.

„Али наше је ћутање било за нас само назадак. У истом пак времену друге су силе на истоме крају најважнија освојења учиниле у смислу политичком, економном и територијалном, а ми смо не само трпели, него још и потпомагали да нам отму нашу Индију у Европи и да је другом предаду. Ми смо узели да гарантујемо за сулински зајам, а нисмо имали ни толико снаге, да регулишемо ђердап помоћу околних му држава, јер то регулисање није ништа друго до коректив противу јевтиног преноса енглеских и француских лађа, које кроз Сулину амо пролазе. Ми смо под Бајстом припомогли да се нађе новаца за грађење турских жељезница, које су другим народима користи донеле, а ми међу тим нисмо осигурали за се ни најприроднију везу са истима. По начелу: sic volo, sic jubeo, ми смо учинили Румунима политичне и економне поклоне, а међу тим још и данас чекамо на важан за нас сајуз наших жељезница са њиним, на што су се они уговором обвезали. На наше очи они су грађење жељезница забацили, и издали су новце за наоружање хвалишући се, да ће Ердељ освојити и „украдену“ Буковину повратити. Трпељивост Аустрије неисцрпна је.

„Ми смо припомогли те је Србија, економно од нас са свим зависна, заузела аутономни положај, а трпимо да она с године на годину своју ђумручку тарифу од 3% повећа тако, да је од чести већ достигла висину прохибитивне ђумручине од 30—40% (?) и нисмо у стању да задобијемо преко Алексинца везу са турским жељезницама. Ми смо припомогли, те су Турци, наши потрошачи и посредници у потрошњи наших производа, из Србије изгнани, јер их ван Србије тако доста имамо. Ми смо трпели и подносили, да нам у Румунији и Србији Јевреје киње и муче, те најбоље, најверније и најприврженије посреднике у нашој трговини у тим крајевима. — —“

Међу тим враћајућег се са берлинског конгреса, грофа Андрашија, дочекује други „компетентни“ Аустријанац са добродошлицом.*)

„Имали смо често прилику, да промatрамо будући облик наших трговачко-политичких односа спрам Србије, али је то било само површно проматрање, јер до сада нисмо имали сталних политичних погодаба о томе. Било би сувишно доказивати велику важност Србије по нашу трговину и индустрију. Од многих десетина година прикупљена искуства свакога су убедили, да Србија, као једна од најважнијих пијаца за наше производе, највећу пажњу заслужује. Наши су трговачки односи са овом земљом пре овог источног рата били најпријатнији и најпријатељскији. Србија је годишње од нас куповала индустријских производа за десет до петнајст милијона форината, а извозила је преко наше границе скоро за толику суму својих сирових производа. Но наши међусобни односи били су не само пријатни и пријатељски, него још и корисни за обе стране (?) и тек мораторијум проглашен у след рата, прекиде ове пријатељске односе, јер поремети правну заштиту, која је тако нужна напретку трговачком и нашој трговини просече животни дамар, те тако изгубисмо грдне суме у нашим потраживањима. И у току политичких догађаја изгледало је још и тако, да ћемо на свагда изгубити на српској пијаци наш доминирајући положај који смо тако дуго заузимали*). Данас пак стојимо пред резултатима ових преврата и можемо с

---

[1]) Unsere Orient-Interessen, von Bernhard Singer, Wien 1878.

*) Nord-deutsche allg. Zeitung бр. 193. Aug. 1878.

*) т. ј. у след св. стеванског мира, који је независну Србију са свим одрешио од економних веза спрам Аустро-Угарске. — Пр.

највећим задовољством констатовати, да је економни биланц у односу на све дунавске и балканске земље, а нарочито у односу на Србију испао са свим у нашу корист. — Мисао, коју смо изрекли у почетку оријенталске кризе, да наша монархија пре свега и по сваку цену има да осигура превагу у наступајућим променама, ову је мисао наш генијални министар спољних послова срећно схватио и највећим делом остварио.

„Берлински уговор стипулирао је у односу на Србију, као услов њене политичке независности, најтешњу економну њену везу за Аустро-Угарску, и данас у главноме видимо ову везу да је већ осигурана; јер осим обвеза које је Србија на се примила у смотрењу подизања свезе и употребе свога гвозденог пута и свога садејства у регулисању ђердапа, које су обвезе врло драгоцене; она се у особеној погодби још даље обвезала, да закључи трговачки и ђумручки уговор са нашом монархијом са најповољнијим уступцима, а евентуално и да уђе у аустро-угарски ђумручки савез.

„Када би имали да избирамо између трговачког уговора који би са Србијом био закључен под најповољнијим условима и њеног увлачења у наш ђумручки савез, ми би без сваког предомишљања одлучно били за ово последње; јер све користи, које би нам могао дати трговачки уговор, могла би Србија и другим државама дати и ми би тако могли конкурисати са њима, а увлачење Србије у наш ђумручки савез осигурало би искључно нама доминирајући положај на српским пијацама. Овој алтернативи имаће влада да своју највећу пажњу посвети и само у оном случају, ако се овај савез ђумручки никако не могне остварити, имаће приступити закључењу трговачког уговора, који ће нам осигурати користи које нама припадају.

„Раширити границе држави „ђумручким савезом“ колико је могуће даље на исток и југо-исток, без жртава у новцу и крви, то је политика која одговара нашим жељама и приликама, коју је наш министар спољних послова, гроф Андраши, као што се надамо са срећном руком отпочео, и коју ће — ако бог хоће скоро довршити“.

Стојећи пред оваким Аустро-угарској осигураним економним изгледима у независној Србији, какве ми економне изгледе можемо имати у својој земљи услед трговачког уговора од 26 јуна о. г. закљученог са Аустро-угарском у Берлину?

На ово питање, према поменутом, држимо да су са свим природни ови одговори:

1., Србија обвезавши се, да ће „трговни односи између Аустро-угарске и Србије бити тако уређени, како ће, колико је могуће, олакшати промет узајамних еспапа, изложила је тиме остатак своје још трајуће народне индустрије, конкуренцији аустро-угарске индустрије, која ће довршити њено коначно упропашћење свуда гди год дође с њом у сукоб онако исто с успехом, као што га је и отпочела.

2., Обвезавши се да подигне гвоздени пут за три године и да га веже са аустријским пругама код Београда, Србија је тиме осигураној и слободној аустро-угарској индустријској трговини у својој земљи још више увећала дејство и дала јој већег полета да што лакше своје надмоћије над њом утврди.

3, Овим двема обвезама Србија је себи сама скратила свако даље економско развијање, по што је тиме принуђена, да се од искључном земљораду са сточарством и трговању.

4., У след тога Србија неће моћи потпомагати и развијати техничко образовање у свом народу, образовање, које једино богати масу народа свима добрима, којима се потребе народне подмирују и које политички углед и снагу народну уздиже; јер наша техничка снага неће моћи у свом почетку нигда издржати конкуренцију са подобном снагом аустро-угарском, која је упуштена у Србију без ограничења, па ће с тога морати и угинути.

5., Не могући на тај начин код себе неговати и распростирати техничку снагу, која је највећи представник и носиоц цивилизације, Србија је тиме постала неспособна да буде разносач цивилизације на Балкану, и тај свети позив уступила је своме противнику, Аустро-Угарској, да га она у искључну своју корист врши.

6., Као природна последица такога стања, биће у Србији продуктивна снага оличена у земљораду, који се без потпоре народне индустрије не може развијати и усавршивати с тога, што ће, што год буде имао на продају, морати продавати страним пијацама јефтино, а са њих све куповати скупо, а тога ће последица бити његово вечито презадужено стање, које је већ и данас са тога истог узрока достигло таку висину, да свакога правог патриоту мора забринути.

7., У оваким неповољним економним околностима ни појам о друштвеним и политичким слободама, ни установе под којима се ове грађанске врлине негују, не ће се моћи у Србији развијати и усавршавати, јер су оне свагда и свуда биле последица економног народног развића и благостања.

8., На тај начин Србија осуђена на сиромаштину умну и материјалну, нигда неће код своје куће бити мирна и спокојна, а на страни неће имати никаке цене; она ће бити играчка у руци свога грабљивог суседа.

9, И тако ће независна Србија, путем оваког трговачког уговора, који је са Аустро-Угарском већ закључила, тек сад на себи опробати ону значајну изреку „сирома сељак, сиротна земља; сиротна земља, сирома краљ“.

Ст. Поповић.

ИЗ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Са пријатељске стране добили смо овај извештај. У њему се говори истина само о једној регименти, али момци те регименте су већином Срби. Заиста, и ми се слажемо са судом извештача нам, јер шта је учинила регимента Скудије бр. 29, то прелази скоро сваку снагу човечију. Извештај гласи овако:

„С највећим занимањем и с најтоплијим саучешћем поздрављам сваки глас, који нам стиже од наших храбрих војника, јер знамо шта су претрпили. Зато нас је и веома обрадовало, кад смо читали у неким новинама, да ће се један део војске распустити а наиме, да ће тај сретан удес стићи и нашу храбру и опробану пуковнију бр. 29 наше земљаке. — 10 месеци држала се та регимента у тешкој кордонској служби на граници, и чим се премести у Варадин, да мало одахне, добиће заповест, да се крене пут у Босну. Ту је регимента под заповедништвом свога уваженог вође пуковника Емила Давида, 21 дан код Добоја храбро одбијала сваки непријатељски нападај; у седам бојевима показала је своју мушку одважност и ма да је тим приликама изгубила много јуначких синова, не само да се одржала на својим позицијама, него је непријатеља из свог положаја избила и тако себи образ осветлала. Ове бојеве бележимо тим пре, што је храброст регименте омогућила напредовање Филиповићевог кора; јер да су Скудије подлегли, заишао би непријотељ за леђа му, и шта би се догодило онда, то бог зна. То не беше доста; још није ни одахнула од ужасна напрезања и голема губитка, доби заповест, да у брзим маршевима иде у Сарајево, и ма да је време било неугодно, дође регимента за 7 дана на своје опредељено место — најјаснији знак дисциплице и момачности. Њих, момке и официре храбраше на тај физичан и моралан успех изглед, да ће у Сарајеву одахнути моћи, и тако накнадити бар оно, што се накнадити даје. Али се преварише љуто. Три дана после доласка, добије регимента заповест, да према Кладњу крчи пут војсци, која се са севера према југу спушта. Тај задатак показиваше, како је умео маршал Филиповић да цени заслуге и својства те регименте, кад је она сама добила самосталан рад према пределу, где још није било австро-угарске војске. Тај марш, при највећем пљуску, по најгорим путевима, по врлетима, узнемиривани од непријатеља, у Кладањ, па опет у Сарајево, па за четир дана за границу Старе Србије у Вишеград спада међ најтеже подвиге у овоме ратовању; ни једна регимента није претрпила та чуда, што је двадесетдевета! — За то, нек нам се не замери, ако заиста желимо, да се обистине они гласови, који говоре о повратку тако измучене регименте.

* * *

Из Сарајева пишу „Дајче Цтгу“:

Заузећем Горажде, Чајнице и Вишеграда, које је извршено без отпора са стране Бошњака, завршена је претходно окупација Босне. Операције према Новом Пазару не ће се ове године ни на који начин предузимати, па ни на пролеће, преида официозни извештаји из Новога Пазара врло повољно гласе — ако им је веровати.

Главну пажњу овдашњег становништва обраћа на себе још једнако ухваћени Хаци Лоја. Он је на носилама донесен у Сарајево, где је одмах к њему послан један пуковнијски лекар, да му види рану на нози. Рана је била јако запуштена, и лекар се изјасни да се Хаци-Лоји мора нога сећи. Овај то никако није хтео допустити. Ипак га пренесу у војну болницу. Ја сам имао прилику да видим овог агитатора и да се с њиме поразговорим. Лежао је опружен на постељи и изгледао је као да га јаки болови тиште, премда није пустио ни једнога гласка од себе. У лицу није ружан, само је јако опао и побледео. Дуга црна брада спустила му се до појаса. Орловски нос и велике црне очи, које су дубоко упале у очну дупљу, казују да то мора бити човек необичне енергије и јакога природног разума. На глави је носио белу капицу од сукна зеленом чохом обвијену. Оваково покривало зову у Сарајеву већ од дужег времена: Mode à la Hadschi Loja (Хаци-Лојина мода). Његово остало одело нисам могао видети, јер је био покривен огртачем постављеним зеленом чохом сајалијом. После обичног поздрава упитам га како му је. „О, добро, господине!“ одговори. „Нијесам нигда могао вјеровати да су Швабе тако добри људи. Ваш аскер није ме ружио, него ме је носио и навио баш као да сам ваш.“ — „Како ти је рана?“ — „Зло богме, господине, али алах ће помоћи. Знаш ли бога ти, како је мом оцу?“ — Ја му на то нисам могао одговорити, да му је отац погинуо при заузећу Сарајева; одговорим му, да не знам. Није се могао Хаци Лоја довољно нахвалити, како су му жену и децу без повреде оставили у Сарајеву; он је сигурно очекивао, да ће их све исећи. Кад су га овамо донели, прва му је жеља била да му донесу мало грожђа, што му се учини. Ја сам се на скоро опростио од њега, јер сам видео, да му је тешко говорити. Хаци Лоја не изгледа никако као разбојник, и ја унапред опомињем публику да не верује да је налик на оне слике, које ће се без сумње о њему издати и продавати. По свим изгледима он не ће преживети своје ране; иначе су овде наумили, да га не осуде овде на смрт, него да га пошљу у Беч. Аустријски поданици, који су од пре овде били настањени, не туже се на њега, него напротив веле, да им је баш он живот заштићавао, при свем том што је ударао глобе на њих у име ратних потреба. Да није било Хаци Лоје, фукара сарајевска опљачкала би и аустријски конзулат и све би стране поданике потукла. Кад је он овима саветовао да се иселе, он је сам испратио каравану из вароши до камените ћуприје, да им ништа не буде на путу. Пред пивару аустријског поданика Ковачевића, који се сада вратио, поставио је три заптије као стражу, да се не би што украло из пиваре, и заиста је цела пивара остала неповређена све до онога дана, када су наше трупе освојиле Сарајево. Тада је наша пуковнија Саксен-Мајнинген (Мацари) на пивару напала, опљачкала је, све справе разорила и покретности полупала. Ни сам пуковник исте регименте није могао да уздржи људе од беснила и пљачке. Јадни пивар, који је ових дана амо стигао, стоји сад „кукајући пред развалинама свога иметка, који му наше трупе без икакве потребе и цељи уништише. Он иште накнаду за ту штету од врховног заповедника.

* * *

Ми смо већ у једном од прошлих бројева овога листа напоменули, да ће се један део војске аустро-угарске, што се сада у Босни налази, повратити натраг, или како се војничко-техничким изразом каже: демобилизовати. По ономе, што се до сад сазнало, демобилизација та извешће се начином, који означава савршени пораз грофа Андрашија а тријумф фелдцајгмајстора Филиповића. Овај последњи са свим је продрло са својим назорима, докле гроф Андраши који тобоже „руководи“ окупацијону политику, бива руковођен и шантуца полагано за Филиповићем. Уз предлоге Андрашијеве круна није пристала. Филиповић је предлагао, да се пошљу натраг $4\frac{1}{2}$ дивизије а после да се мало по мало демобилише, те да се окупациона војска, која сад у Босни и Херцеговини броји 170.000 момака, сведе на 90000. Гроф Андраши на против предлагао је, да се 6 дивизија врати кући, дакле 110.000 људи, а 60.000 да остане у Босни. Цар није пристао на овај посредњи предлог. На највишем месту у страху су, да би јаком редукцијом војске посаде дошле у опасност, па како се гроф Андрашија и до сада непрестано варао у својим рачунима о Босни и Херцеговини, те је испало баш противно од онога што је он у изглед стављао, то се није чудити што је круна одбила предлоге министра у стварима, у којима се до сада није опробао.

Са званичне стране сада ће почети да „швиндлују“ са овом редукцијом, те ће ковати гвожђе док је вруће, да би припитомили парламенте и обрлатали их у корист Андрашијеве политике. Но та редукција није ништа друго, него крајна нужда коју је диктирало или финанцијско или унутрашње и спољашње политичко стање наше монархије.

Држимо да ће нашим читаоцима бити угодно, ако им у таблици саопштимо оне регименте, које ће остати у Босни. Истина, наредбе, које се односе на демобилизацију, тек су пре неки дан телеграфским путем одаслане и још нису у свим тачкама подробно познате; но по информацијама, које су неки поудани листови у Бечу добили, ове трупе имају још остати у Босни и Херцеговини:

Линијске пешачке регименте:

Број	Име	Допунидбени срез	Последњи гарнизон
8	Абеле	Брин	Брин
16	Вецлар	Бедовар	Пола
17	Кун	Љубљана	Трст
22	Вебер	Сиљет и Трст	Горица
23	Ајролди	Сомбор	Карловац
26	вел. кнез Михаило	Острогон	Беч
27	краљ белгијски	Градац	Сплет
29	Скудје	В. Бечкерек	Петриња
32	„	Пешта	Задар

ЛИСТАК.

ПО ЕРДЕЉУ.

Слике с пута.

1. ДО СИБИНА.

Киша је падала како је богу воља, кад сам у почетку јула прешао границу, која дели Ердељ од Баната, и по том размеру се и мени све већма топиле наде, које сам имао, да се својски преведем сред непозната света. Зловољно се бацим у ћошак мог вагона и стадох премишљати о бесмртности душе и о положају оног несретника, који у највећој кахавици код куће остави белу своју мараму; јер је и мени од прилике тако исто било. Шта више, рђаво време тако ми поквари добру вољу, да нисам хтео ни да гледим диван предео, који ми се отвараше пред очима, ни планине, ни хитар Мериш не интересоваху ме, шта више заборавио сам био и да цитирам почетак Ђорђевићеве песме битке на лебноме пољу:

„У Ердељу, у земљи јуначкој
„Зелене се високе планине,
„Горду главу облаци им љубе,
„А подножје бистри Мориш пере.

Да, све сам заборавио и загњурио се у свој плед, те сам покушао да заспим, да ми бар вардљиви санак прикаже коју лепу ердељску слику.

Али све бадава!

Киша обично успављује, кад полагацко куцка на прозоре нам, али мени је раздражила жвце, и да нисам учио од детинства, да је псовка гадна ствар, био бих — — ал сачувај ме согрешенија!

У Бросу, где сам на станици видио прве Сасе с накићеним врло хлопавим шеширима, нанесе киша два нова путника у моја кола, где сам све од Арада усамљен био. Ти гости беху трговци-путници, који су ме одмах понудили, да им видим еспап — та то бар не кошта ништа! Лепо им се захвалим на пажњи и приметим, да не спадам у меркаторни сталеж, ма да ме један од њих, сумњиво гледећи у мој мало кукаст нос, по свој прилици држаше за свога сународника — Јевреја.

Кад су видили, да им атентати немају никаква успеха, седну једно другом преко пута, изваде карте и стану се пикетирати. Ја сам међутим гледао броску равницу а особито западне планине, јер та равница је оно славно хлебно поље, где се Баторија борио против Турака, а западне планине су оне, од куде му је у помоћ дошао кнез Паво Бранковић са својим љутим крајишницима, Србима. Пред очима ми прођоше сенке ондашњих јунака, гледим Баторија, како је тешко рањен већ с коња пао, како му војска стаде узмицати и како у одсудноме часу стиже кнез Паво на бојиште с голим мачем у свакој руци, те спасе хришћански живаљ и културу у тој красној земљи. Мени се изведри пред очима, јер ме уздиже мисао, да је у овом удаљеном крају Србин нешто допринео у хатар изображењу а у штету варварству, и као да ми природа одобраваше праведно одушевљење, из расцепана облака сијну божји зрак и осветли зелену пољану. Отворим прозор, и не пазећи на то, што се томе противили моји сапутници, станем дубоко удихати свеж ваздух.

Чудновато! Тај један сунчан зрак поврати ми сву добру вољу и кад смо стигли пред вече око шест сати у Карлсбург, био сам расположен као обично. У Карлсбургу ме изненади кондуктор с том изреком, да морам ту остати до $2\frac{1}{2}$ сата у јутру, јер тек онда долази онај влак, који ће ме одвести у Тевиш, па онда тек у Копиш и у Сибин, мојој првој главној штацији.

Шта сам знао радити! Узмем своје торбе, пребацим плед преко рамена и изађем из вагона. Немило ме је дирнуло одмах, чим сам ступио на перон, да су скоро сва лица, у која сам погледао, имала на себи тип чивутски. Шта више, и кочијаш, који ми се понуди, да ме одвезе у варош беше Чивутин. Кад сам се мало обазрео, те видио опет све саме кукасте носове и шиљасте браде, предам му се у објатија и он ме одвезе у варош, у хотел Европу. Чим сам ушао у капију, испадоше ми на сусрет две особе, једна мужак, друга женка, он имаћаше кукаст нос и шиљасту браду, а она само кукаст нос.

Поздривише ме на врло рђавом мађарском језику, говорећи, како уживају, што сам им усрећио скроман хотел својим доласком; он ме одмах узе испод пазуха, и, ма да сам се енергично одупирао, одведе ме у први спрат и у најлепшу собу с балконом. Кад сам видио тај револверски начин, продерем се, да ми даде мању соби, јер у јутруу $2\frac{1}{2}$ сата путујем даље. Чим је то чуо, одмах је охладнио и мене предао некој кукастоносној собарици, која ме одведе у неки кабинет с изгледом у авлију.

Та зар сам у Витлејему, уздахнем очајно, међ Чивутима у оригиналу, а не у Карлсбургу, где сахрањени леже велики Сибињанин Јанко и син му праведни краљ Матија!

Тако уздишући сиђем на улицу и упутим се, да мало видим, како изгледа та варош.

Прљава је; гадна је; чисто видиш, како провирује гушчија маст и кроз саме зидове; коже, перје на све стране, калдрма ужасна; дућани малени, ронђави а кад завириш у њих, видиш обилатан кукаст нос и шиљасту браду. —

Једно ми беше жао, што нисам могао ући у град, да видим гробове тих великих људи; беше већ доцкан, а сутра сам ваљда већ у Сибину.

Ту у месту видио сам и прво стадо бивола. Трго сам се, кад сам за мојих леђа чуо неко про-

Број	Име	Допунидбени срез	Последњи гарнизон
37	вел. војвода Јосиф	Вел. Варад	Беч
41	Келнер	Чрн вица	Беч
45	вел. војв. Сигмунд	Санок	Брин-Беч
46	Мајвинген	Сегедин	Трст
48	вел, војв. Ернест	Вел. Кањижа	Шопрон
49	Хес	Ст. Пелтен	Иглава
53	вел. војв. Леополд	Загреб	Љубљана
54	Тун	Оломуц	Оломуц
60	Нађ	Ерлава	Пешта
68	Родић	Солнок	Пешта
69	Јелачић	Стој. Београд	Дубровник
72	Дормус	Пожун	Котор
76	Кнебл	Шопрон	Беч
78	Шокчевић	Осек	Темишвар
79	Јелачић	Оточац	Градац

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Сабор угарски састаје се у суботу 8. ов. м. Цар је већ стигао тамо, а с њим ће се и заједнички министри наћи у Пешти. Владе се зноје око тога како ће да саставе буџет, а нарочито како ће да га претставе парламентима у пријатном облику. Уједно се израђују и законски предлози за делегације. Нацрти буџета задају министрима највећу бригу, јер још се у овом магновењу не зна колики је кредит потребан за окупацију. Што се тиче саме политике спољашње, у колико се односи на окупацију, Андрашија ће се трудити, да чланови парламента не буду „причесници тајне вечере“ његове, и да се ова ограничи само на делегације. Берлински уговор мира не ће се износити пред парламенте него само пред делегације. Исто тако не ће се износити пред сборе ни закон о поступку са Босном и Херцеговином, којима се мисли управљати на заједнички рачун и трошкове. Андрашија ће се строго придржавати одређења берлинског уговора, па ће у том смислу и одговарати на интерпелације које буду управљене на њега, он то тако мора да учини, јер је прво био и сам члан берлинског конгреса, а друго, о томе шта ће да буде с Босном и Херцеговином постоје између њега и његових колега у Бечу и Пешти највеће диференције. Један мађарски државник рече пре неки дан, да се Андрашија љуто вара, ако мисли да ће угарска делегација и једну потуру вотирати на окупацију, док најпре угарски сабор не донесе закон, по коме ће се поступати с Босном и Херцеговином, јер по угарском државном праву делегација није ништа друго него одбор парламента, а као такав има она право да само оно закључује, на што је сабором овлашћена. Из тога излази, да угарска делегација само на основу инартикулисаног закона о поступку с Босном и Херцеговином, који се закон на сабору мора донети, може дозволити кредит за окупацију.

Одношаји с оне стране Литаве, у Аустрији, нису ни мало бољи од оних у Угарској, само што Аустријанце не једе толико брига за будућност као Мађаре. Образовање кабинета аустријског налази на велике тешкоће, те није немогуће да ће и тамо, као и у Угарској, нов парламенат затећи старе, отпуштене и сада већ неодговорне министре. Највише изгледа има за сада Претис, но ипак има људи који хоће да знају да не ће он бити министар, јер је већ наименован у потаји министар-председник, но још ће се дуже времена држати у потаји, јер су за њега путови још непрокрчени.

Руски уплив на високој порти као да је опет са свим овладао. Бар се тако морају тумачити чудноватe ствари и прилике, које се приказују око златног рога. Познато је да је руска војска добила налог да не излази из Румуније, шта више она се вратила натраг из Једрена и опет је заузела нека места, која је Турцима оставила била, па при свем том Турци не само да не протестују против тога, него се још вољно покоравају новој руској инвазији, шта више склапају с Русима сепаратан уговор на темељу уговора св. стеванског, а овај уговор не ће се подносити ни јеоној сили на увиђење. Значајно је и то, што је Осман-паша напрасно отпутовао у Солун. Као што „Турција“ јавља, по ново је отишло 4000 низама у Митровицу а 4000 на Косово. Поговара се да ће Осман-паша дрбити врховну команду над косовском војском, која се спрема да удари против Аустро-Угарске.

Одношаји турски са Црном Гором у Румунском опет се погоршавају. Црна Гора неће да изда заробљенике турске. Кнез црногорски изјавио је да ће то само онда учинити, кад Турска потпуно изведе све тачке уговора берлинског, које се односе на Црну Гору. Румунска влада пак захтева од порте награду у новцу за издржавање турских заробљеника.

Сабор краљевина Хрватске и Славоније завршиће ових дана — ако већ није — своју прву сесију. Адреса саборска, онака као што ју је израдила већина саборска, примљена је и у специјалној дебати, при свем том, што је бан Мажуранић више пута устајао да приволи посланике да избришу онај пасус из адресе, који се односи на питање босанско-херцеговачко. Бан је рекао, да то само може нашкодити хрватској ствари, но ни то није помогло; адреса је примљена већином гласова.

ДОПИСИ.

Београд 2. октобра. (Нар. доп.) Одавна се не јављах; али одавна по готову ништа и не беше тако важно за јављање. Посред Аустро-Угарске окупације у Босни и Херцеговини и посред оне јуначке борбе бошњачке — исчезавају сви омаљи догађаји у Српству. За то и ја не могох поштоване читаоце извештавати ни о догађајима мање вредности, које сам дотле све без изузетка пратио. Међу тим, ако и данас још севне по која пушка устаника у Босни проти незваноме госту, и ако се још није свршила ова крвава драма ни на дипломатскоме пољу, опет за то, посред важних унутрашњих догађаја у самој Аустро-Угарској, који се непосредно тичу и тамошњег српског света, не могу пропустити а да не забележим и овдашње важније промене и догађаје, који се згодише најближих дана.

Још пре одласка г. Ристићевог из Београда на одсуство, наговештавале су стране новине промену садашњег кабинета. То је збиља и било у ствари, само се онда није остварила, него одложила. Повод овој промени није произишао ни од каквог неспоразума или сукоба у самом министарству, нити пак у сљед неповерења владаочевог. Баш на против, поверење владаочево према садашњем кабинету било је увек велико нарочито од времена другог рата, у ком су постигнути познати успеси по нашу земљу, поверење је његово неограничено.

Чланови садашњег кобинета уживају такође и велико поверење у народног представништва, па и код целог народа надавила је она одзива своме раду. Узрок, са којег је председник министарства г. Стевча Михајловић с целокупним министарством поднео Његовом Височанству оставку, са свим је прост и више приватне но ли политичке природе.

Кад је се данашњи кабинет састављао, чланови његови дали су реч владаоцу, да ће управљати земљом све док се не сврши источна војна и Србија не ступи у мирно стање. Тај дан био је 10 августа, кад су министри обећану реч и одржали предавши кнезу своје оставке, које кнез није хтео уважити понудив им да и даље остану на крми државној. Али како од њих неки нису никако то могли учинити због више приватних узрока, то кнез напослетку и уважи с тим, да састав кабинета повери г. Ристићу, што је и учинио. Г. Ристић примио је понуду и тек по своме доласку из купатила саставио је министарство од старих и три нова члана.

Од досадашњег кабинета отступили су: председник министарства и министар грађевина г. Стевча Михајловић, министар правде г. Јев. Грујић и министар војни г. Сава Грујић, пуковник, који су стављени на расположење. Од нових чланова у кабинет Ристићев ушли су: за министра правде г. Димитрије Матић, члан држ. савета, за министра грађевина, г. Ранко Алимпић, члан држ. савета и командант дринског корпуса, остављајући му право да може носити униформу, и за министра војног, г. Јован Мишковић, ђенерал-штабни потпуковник и адјутант Њег. Височанства. Министар председник Ристић задржава и даље министарство спољашњих послова, а остали министри гг. Рад. Милојковић, Алимпије Васиљевић и Владимир Јовановић такође задржавају досадашње своје струке.

Тим поводом отпустио је кнез два својеручна писма на г. Стевчу Михајловића и г. Ристића, која гласе:

„Драги Г. Стевча!

Ви сте изволели донети ми 28. о. м. вашу личну оставку писмено и предали сте ми у исто време колективну оставку целог министарства.

При свем том што није наступила између кабинета, који је мене и земљу тако патриотски служио у току од две и по године дана, каково различито схватање у државним пословима; при свем том што је далеко од тога, да је тај кабинет наилазио код народне скупштине на већину опозиционарску, он је напротив имао уза-се огромну већину и с те стране имао не малу потпору у свом важном раду, и да према томе не би било довољно уставних разлога да отступа влада, која је уживала поверење и владаоца и народног представништва, не могу а да не уважим разлоге друге природе, које сте навели у поднесеној ми личној вашој оставци.

По што сте ми у много прилика изјавили и усмено и писмено, да вам стање здравља не дозвољава да продужите поверену вам дужност председника мирнстарског савета и управу министарства грађевине, а сада сте остали неодступни у вашој жељи да се одморите од поднешених трудова, неостаје ми другог избора но уважити оставку, коју сте сви поднели а следствено и колективну оставку, коју ми је цело министарство поднело.

Извештавајући вас овим о свом решењу, сматрам за дужност саопштити вам, да сам поверио састав новог кабинета г. Јовану Ристићу, који је тако одлично вршио поверену му дужност министра спољних послова у вашем кабинету.

Растајући се данас с вама као својим министром председником, не по својој вољи, већ по толико пута изјављеној вашој жељи, мислим да није нужно да вас уверим о мојим осећајима дубоке захвалности на патриотској и ревносној вашој и ваших другова сарадњи указаној ми у тешким приликама, у којима сте своје дужности одправљали, јер осећања која гајим спрам вас и ваших другова најбоље су позната и вама и њима па и целој Србији из писма, које сам на вас управио 10. августа т. г. Можете и ви и они бити уверени да сам и данас задахнут оним истим осећањима којима сам онда био задахнут, и молим вас да сви заједно примите уверење моје непоколебливе благонаклоности.

У Београду 30. септембра 1878.

Вама захвалан,

М. М. Обреновић с. р.“

„Драги Г. Ристићу!

У магновењу, када се отвара нова периода у државним пословима тиме, што сам вас позвао, услед поднесене ми оставке министарства, у коме сте били члан, да се примите образовања новог кабинета; у магновењу, када сте се мом позиву с патриотском готовошћу одазвали, не могу а да не бацим један ретроспективан поглед на вашу радњу, коју сте као министар спољашњих послова развијали у периоди, која се закључила оставком министарства.

У овим тешким и важним временима од историјског значаја по Србију и њену будућност, ви сте, драги г. Ристићу, одправљали поверену вам дужност министра спољних послова на тако одличан начин, ви сте ме тако свесрдно потпомагали у оној радњи, која је уродила тако лепим и корисним плодовима — народном независношћу и увећањем државног земљишта, — да ми није само мило што вам могу указати своје поверење тиме, што вас позивам да својој делателности као председник новог министарства отворите шире поље, већи круг радње, са уверењем у даљу вашу толико пута осведочену оданост према престолу, са уверењем у даљу вашу патриотску ревност, већ сматрам за дужност у исто време да вам дам видљиви знак своје дубоке захвалности за досадањи ваш рад министра спољних послова.

У то име молим вас, да примите приложене знаке војеног одличија „златне медаље за ревносну службу у рату 1877. и 1878. год.“ украшене бриљијантима, као доказ, колико ценим не само у качеству књаза, већ и као врховни командант, ваше трудове и услуге учињене у периоди, која се сад закључава, а нарочито вашу радњу на берлинском конгресу у циљи осигурања оног, што је моја дична војска крвљу својом извојевала.

У Београду 30. септембра 1878.

Вама благонаклони,

М. М. Обреновић с. р.“

Осим овога, још је један од важнији чинова учињен, а наиме, наређен је избор за 29. октобар народних посланика по целој земљи за идућу трогодишњу периоду. Према томе расписом мин. унут. дела ово је објављено начелствима окружним односно њиховог управљања. Избори ће се обавити и у ново ослобођеним пределима, а свега ће бити народни посланика према пореским главама 128, а владини 42, укупно 170.

Прекјуче је овамо дошла депутација из Малог Зворника и Сакара, која је у име тамошњег становништва поздравила Њег. Височанства и изјавила владаоцу уједно своју поданичку оданост и верност.

Земун 27 сеп. Дописник под знаком □ изцрпио је ови дана у овом листу скоро целу најновију прошлост наше црквено-школске скупштине. послужићу се тиме, па ћу да пређем одма на њену будућност и на најближи њен задатак.

Будућност скупштине наше лежи дакако у њој зи самој. И збиља, по њеним саставним елементима судећи, могло би се само добро од ње очекивати. Штогод је боље и свесније, у њојзи је. И добре је воље ту, па и енерђије, кад је год устребало. И при свем том, опет се нешто запиње. Шта је то?

Као свуда, тако је овде. Поред мане закона, који је одредио тако голем број скупћинара, држим, да је поглавити узрок томе тај, што смо сиромашни у озбиљно-интелигентним, енерђичним, чврстим и постојаним карактерима. Једном речи: угледни нам људи фале. Јер ето, чим не може да се прима један једини нам човек, који је томе дорастао; а ми се већ забринути питамо: „Шта сад?“ И тако онда бива да се бира од два зла мање. Не зове ли се то сиромаштво у људима угледним?

Земунци нека се не чуде ни мало томе. То је све плод несвесне политике њнови предака, који су кирјањски штедили чак и у образовању своје деце. Камо нам земунски синова, па да бирамо бољег од бољега, а међутим да бар десет њи још у резерви за председника имамо. Хвала буди крајишкој влади, што се смилова (јер по нами — бог зна кад би било), те нас обдари са великом реалком, одредив на ту циљ 80,000 за здање, које се сад зида. Помоћу њеном шат дођемо до бољег поколења. Но да будемо још искренији. Узрок лежи не мали — чини нам се — и у томе, што је с нама овладао (ваљда по духу времена) јаки материјализам. Рекли би: да се распише конкурс напредседничко место са 2—3 вљаде (и мање), нашло би се више председника и подпредседника...

Најближи задатак пако скупћине јесте веома знатан. И ето већ идућа скупћина 8. о. м. има ће да реши крупне ствари. Организација школа, од које зависи добар успех настави школској имаће да се удеси како се за најбоље ваће. Одбор школски промозгавши ту ствар, предложио је: да се то питање онако реши, како ће без сваке сумње напредак наших основних школа још већма одскочити. С тога је речени дописник са □ — рекао бих — онако олако изустио, кад је казао: да ће морал мало патити. Какав „деморал“ замишља он? Кад би се упуштали даље у то питање, држимо: да би тог господина разуверили у том мнимом деморалу његовом, кад се деца спајају.

Деца седе обично одељено. На једној страни мушка а на другој женска. Осим тога, зар будно око учитељево није ту и сувише доста? У осталом да у спајању збиља лежи така опасност, зар би учитељи сами још то искали? Та они баш тиме себи гомилају број ђака. А толико су опет искрени, те јавно признају да би дангуба била, кад би један учитељ радио са 15—20 мушки или са толико само женски. Пети помешани разред постоји овде већ две године. Ваљало би дакле да се запитају родитеља и дотачни учитељ, шта они веле. Јесу ли они мирни са савешћу својом? Та они ето баш и наваљују да се и шести отвори. И то су још наши отмени суграђани, односно родитељи. У осталом ми сви канда силом молујемо црно по дувару.

И питање управе школске има да се реши. И ту ишту учитељи преко шк. одбора бољи — стручни надзор. Ишту да их контролише стручњак. Зар то није оправдано? И зар тиме баш не гомилају они сами себи озбиљнији посао? Учитељи дакле оће озбиљан рад, оће, да се не може ни помислити: да желе варати и себе и другог.

Новосадска опћина је већ то урадила. Изабрала је учитеља за управитеља и довикује поносито: угледајте се и ви, друге свесније опћине српске. Наш шк. одбор предложио је за то место Митр Нешковића. И овај је вољан да врши то звање безплатно, једино за љубав бољем шк. напретку. Нешковић је опробана школска снага. Свршивши педагошке науке с отликом, показао се и на шк. књижевном пољу. Сабор наш жртвовао је на његово даље образовање по немачкој око 1,000 фор. И сад може ли доћи такав човек у питање за шк. управитеља?! Ради би видети тог момка, који би тео с њиме конкурисати! Збор је учитељски у томе сложан једногласно; а колико ми познајемо члано његове, уверени смо да ће сваки остати доследан горњем закључку.

Скупћина ће имати да бира и једног учитеља. Шк. одбор и ту је поступно најкоректније, препоручивши најбољу снагу међу компетентима, а то је гђца Јулка Гавриловићева, која је с отликом свршила приправнички завод.

Шк. одбор има такође да се обнови. Желити би било да већином остану стари чланови са дром Т. Недељковићем на челу, као и до сада, кад већ нико не може да се прими председништва у скуп-

---

мукло и продерано урлање, које ме из далека подсети на неку персону у Новоме Саду, а гроза ме пређе кад опазим тај гад од животиње. Кажу, да је врло питома, али је тим ужаснија, кад се разјари.

Кад сам већ помислио, да сам се већ нагледао знаменитости ђулафехервара, нагледао много Чивута и мало Мађара, свернем у неку баштуи упутим се здању, које стајаше у сред баште.

Инстинкт ме није преварио: то здање беше гостионица, и то прилично лепа. Уђем и седнем за празан сто, али чим сам сео посади се уза ме млад неки момак, прилично лепо обучен и стаде говорити са мном. Испрва му нисам одговарао баш на свако питање, али доцније ме стаде занимати његово ћаскање. Он је глумац, рече, и иде сад родитељима у походе, који седе два сата од Карлсбурга, иначе долази из Будимпеште, где се већ набрао лепе лаворике.

Нисам се још никада разговарао са страним глумцом, зато сам и пристао уз његов говор. Кад је плаћао своју вечеру, видио сам, да му кеса није баш веома дебела, зато му понудим који чашу вина и коју цигару. Он се насмеши и прими и једно и друго, и тек онда је развео ћитап. Говорили смо мађарски и онда се уверих потпуно, да ми је језик тај још добро у власти, ма да га нисам практицирао од више година.

Кад смо се растали, било је већ доста доцкан, он оде у свој хотел, а ја у свој.

Тек што сам легао и свео очи а неко стаде лупати на моја врата. Устанем и запитам ко је, а оно ми одговори глумац мој, да је он. Не хтедох га пустити, већ га запитам шта хоће.

— Ако бисте ми могли дати пет форината, био бих вам захвалан, а новце бих вам послао куда би хтели, рече очајним, глумачким гласом.

— Жао ми је, али немам ни сам више. Очекујем новце тек у Сибину. Лаку ноћ.

— Али господине, врло ми је нужно.

— Верујем, али је нужно и мени.

— Шта да радим? Зачу се опет глас с оне стране браве.

— Идите па лезите, јер ја вам више не одговарам ни речи.

На то легнем и чујем, да се удалио.

Мени је тај призор разбио сан, запалим свећу, да видим колико има сати. Беше већ ½ два. Није било вредно, да заспим ва ново. Обучем се и сиђем се у авлију, где већ стајаше омнибус, спреман да нас носи на жељезничку станицу.

Опростим се кукастих носова и шиљастих брада, и кад је стигао влак, скочим живо у вагон, локомотив звижну и одведе ме у Сибин.

Коста Ристић

ћини. Ми ето бирамо и трећег председника једно за друго; јер чим изберемо ког, а оно се нађе изговора. Кад би човек тео да тим путем до своје сатисфакције дође, то би дакако лепа згода била.

У осталом желити је, да се ипак нађе једном један човек, који ће извући ову општину из садање немиле кризе; то да једаред пођу наше црк. шк. ствари опет оним лепим током, као пре 2—3 године.

Народна привреда.

Сисак 13. октобра 1878. од Шапуш и друга. **Шеница** није до правог пазара дошла, јер банацки довози још нису стизати почели. Овде се мисли да ће само фине врсте добро пролазити, а простија роба да ће тешко продавана бити: будући такове у наших покрајина прилично доста има. Прва бечејска роба получивати ће од прилике ф. 8.50, а слабије врсти по каквоћи од ф. 6 до ф 7.

3/4 Жита, Наполице, нити има, нити се тражи, те није таковим нити цена 'изража.

Кукуруза слабо одлази, пак се нити цене немогу помоћи, јер властници робе настоје ју што пре развачати и за нову место приправити. Услед тога радо се прихваћају понуде од ф. 5.70 за најизврснију, ф. 5.50—60 за обичну здраву, а ф. 5.45—40 за слабију робу.

Јечам нема никакове знаменитости. Домаће робе, што сељаци на пијацу довезу покупује се по ф. 4—4.10.

Зоб се такође слабо код нас тражи, јер главна потреба је за царевину, а та се покрива већим делом из Бачке и Баната у Броду и Градашки. Овде се затражи која партијица од случаја до случаја, и тада се плаћа по каквоћи од ф. 5.50 до ф. 6 м. ц.

Воде су у опадању, али су за пловидбу још изврсне. Време се мути, понешто кишовито, тако да се није нестанице воде бојати.

НОВИ САД 5. октобра. Поводом одласка омиљеног песника нашег Змај-Јована Јовановића у Београд приређују му вечерас овдашњи пријатељи и поштовачи његови у просторијама читаонице „опроштајну вечеру", на коју ће се сакупити велики број званица. Веселје ће тећи, као обично у Срба, бурно и лако, али овом приликом не ће проћи без неке узвишене сетности, јер се ваља растати бар физично с оним, који нам је својом песмом толико годио и срцу и души.

— Како чујемо, **кнез Милан** претплатио се на 50 комада дивот-издања „Певаније" Змај-Јована Јовановића.

НОВИЈЕ.

— Прва седница **угарског сабора** биће у суботу 8. ов. м. Престони говор, којим ће се сабор свечано отворити, прочитаће сам краљ у недељу. У суботу и у понедеоник предаваће се мандати и петиције против избора.

— „Фремденблат" јавља, да ће цар одбити **адресу сабора загребачког**, „јер ствари још нису толико сазреле, да би се могло приступити новом регулисању државноправних питања". Дакле ипак је изглед да ће сазрети, а кад сазру, онда ће се моћи приступати томе.

— Проносе се по Бечу гласови, да је **Филиповић** поднео оставку на врховно заповедништво и да ће се вратити на своје старо место у Праг. Као разлог овом његовом кораку наводи се то, што се он не слаже с тим, да се војска креће из Босне и Херцеговине, јер налази (са свим разумно) да ће се тиме осујетити сва окупација, па ће и толике принете жртве проћи у заман. Међу тим, полузванични листови опровргавају те гласове.

— Из Котора јављају, да су на **Цетиње** стигли узнемирујући гласови из северне Албаније. Силне чете арнаутске поселе су друмове од Скопља к Призрену и од Приштине к Пећи и Ђакову, па не ће да пропусте Осман-пашу. С друге стране појачана је војска турска код Подгорице и около Скадра. У Скадру се сваки час очекује катастрофа. Кнез Никола одлази ових дана у Даниловград, да је ближи догађајима.

— Руски конзул у **Исмаилу** јавља, да је 11 ов. по рим. анексија Бесарабије извршена.

— Тотлебен стигао је у **Чорлу** 7 ов. м, и ту је сада руски главни стан. Руси продиру према Цариграду. Лале-Бургас Турци напустили, а Руси опет посели.

— Каратеодори-паша стигао је већ у Цариград и одмах је ишао султану. Султан је коначно одбио Лејардов предлог о уређењу реформама у Малој Азији.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Књижара Мил. Каракашевића у Сомбору препоручује слав. школ. одборима и г. г. учитељима ново издану школску књигу

„МАЂАРСКИ БУКВАР"

прерадио са мађ. оригинала

СТ. КОЊЕВИЋ

учитељ сомборски.

Књигу ову одредио је вис. „нар. школ. савет" за други и трећи разред варошки, а трећи и четврти разред сеоски школа са препоруком; уз ову препоруку сматра потписана књижара за пријатну дужност изјавити, де је овај „Мађ. букварʼ" огласом бр. уг. главног школ. надзорника за Бачку жупанију, г. г. Фр. Цирфуса за школ. књигу у срп. школама препоручен.

Очекујући што многобројније налоге

С велепоштовањем

КЊИЖАРА МИЛ. КАРАКАШЕВИЋА

1—2 у Сомбору.

НА ЗНАЊЕ

сл. школским властима, сл. школским одборима и сл. учитељ. зборовима.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА

МАЛАЯ КАТАВАСІА

коју је г. **Димитрије Поповић** парох сомборски за школску дечицу нашу уредио, **а високосл. школски савет у Карловци за школску књигу примио,** изашла је нашом накладом из штампе и наручује се само у нашој штампарији.

Ова књига штампана је у формату обичне 8-не и има 7¼ штампаних табака. Цена је тој књизи **25 новчића**, ко наручи на више, добија уобичајени рабат.

„СРПСКА НАРОДНА ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА"

у Новоме Саду.

Изишао је први из штампе

ОРАО

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за год. 1879.

Садржај је овоме календару најбогатији, јер мимо добро уређен **календарски** део доноси у своме **забавноме и поучноме** делу **20** разних чланака од признатих српских књижевника а уз то **39** уметнички израђених **слика** од којих су **34** слике **са свим нове** нити су исте до сада игде угледале света у српским листовима, него су израђене за „Орла" у најбољим страним радионицама.

Календар износи 11 табка највећег формата на углађеној артији а стоји само

50 новч. за Србију 1 динар.

На 10 и више у нас поручених комада за **готово или пошт. поузећем** рабатујемо 30%

Уз „Орла" препоручујемо

„ЦАРИЋ"

МАЛИ КАЛЕНДАР СА СЛИКАМА

који стоји 20 новч. или 2 гроша. Ко поручи за готов новац или пошт. поузећем у нас бар 25 ком. томе рачунамо 12 новч. комад.

Главна комисија за Србију: Књижара В. Валожића у Београду.

Штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

СТРАЖА

лист за науку, књижевност и друштвени живот.

II. св. „Страже" довршује се у штампи и разаслаће се за који дан свима уписницима. Овај је лист предузео, да научном истином и непристрасном критиком буди свест у народу и ради на бољитку наше књижевности. С тога позивамо све искрене пријатеље науке и народног напретка, да га помажу претплатом и скупљањем уписника.

Пошто је лист материјално једино упућен на претплату, и опстанак му зависи од одзива читалачке публике, то позивамо све наше **начелне пријатеље**, да се заузму живо и енергично, да се лист што више распрострe.

Пријатељи, којима смо разаслали I. св., нека **одмах неодложно** шаљу скупљену претплату, а тако исто нека нам врате и све књиге, које не могу распродати.

II. свеска разаслаће се само онима, који су положили претплату.

„Страža" излази један пут месечно, у свесци од 10 штампаних табака велике осмине.

Цена јој је за Аустро-Угарску 2·50 нов. на 3 мес. За Србију и друге земље на 3 мес. 5½ динара. Засебна свеска продаје се по 1 фор. или 2 динара.

Претплата се шаље по адреси: **Buchdruckerei A. Pajević Neusatz, Ungarn.**

1—3 УРЕДНИШТВО „СТРАЖЕ".

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

Из Н. Сада од 6 авг. 1878. до даље наредбе,

У Земун: сваки дан у пола 5 сати по подне (изузимајући недељу).

У Земун и Оршаву: понедељником средом, и суботом у пола 5 сати по подне.

У Пешту: сваки дан у пола 11 сати пре подне (изузимајући уторник).

У Новом Саду 18. авг. 1878. **Управништво.**

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целокупне жвакалице као и **поједине зубе** по **најновијој методи** извршују се **најјефтиније** и без бола умеју. Даље извршују се **сваковрстне операције.**

С поштовањем

Др. **В. ДИК.**

Ординује сваки дан од **9** сати за јутра до **5** сати пред вече у гостиони код **„Јелисавете"** у Н. Саду собе бр. **22.**

ОГЛАСИ.

ЕДИКТ.

На молбу Јакова Јанковића из Земуна, да би од супруге своје Марије, која га је злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим речена Марија, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично Конзисторији продстане или место пребивања свог обзнани јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступати.

Из седнице Конзисторијалне, у Карловци 21. сеп. 1878. држане.

КОНЗИСТОРИЈА АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

3—3

ОГЛАС.

Управа манастира Раванице продаваће на јавној дражби 8. (20) октобра т. г. у 3 сата после подне 16 јутара маторе растове и букове здраве шуме, од за текућу годину одређеног шумског турнуса.

Шума ова лежи близу манастира на лепом месту а извоз дрва моћи ће се са свим лако и без свике сметње обавити.

Ближа условија могу се сваки дан до горњег рока код ман. управе видити.

У Ман. Раваници 1. октобра 1878.

2—3 **Управа ман. Раванице.**

ОТЕЧАЈ.

На упражњено учит. место овим се расписује, Плата је учитељска 120 ф. 30 кибла жита, 20 к. кукуруза, 2 ланца оранице земље, 3 хвата дрва и 5 хв. сламе. Поред тога уживаће учитељ слободан стан са пространом баштом и од погреба 50 нов. где буде позван.

Молбенице, с нужним приловима снабдевене имају се најдуже до св. Димитрија (26. окт.) на доле подписати одбор слати Лична пријава узима се у обзир.

Из седнице црквено-школског одборт у Моноштору 24. септ. 1878. држане.

2—3 **Школски одбор.**

Спецерајска трговина

М. КРИТОВЦА СИНОВИ

у Руми

потребује једног од старији помоћника. 2—3

Објава.

У срп. нар. црквеним фондовима има готовине за издавање у зајам на 7% са уплаћивањем камате за по године у напред.

Поднесци за зајам треба да су снабдевени с новим изводом из грунтовнице, даље с изводом из валовнице (Lagerbuch) потврђеним дотичним порезним уредом врху чистог доходка, а односно кућа са судски потврђеним проценбеним записником и да су управљени на саборски одбор у Карловцима. 3—3

Мешовита радња

М. Г. ЈАНКОВИЋА

у Тителу 1—3

потребује једног млађег спомоћника и једног шегрта од добрих родитеља, који одма ступити могу.

Мануфактурна и помодна трговина

ГЛИШЕ КОСТИЋА

у Митровици

потребује једног помоћника који крај српског и немачког језика и мађарски говори. Прима се у радњу и један шегрт или практикант добрих родитеља. 3—3

Х. ЛАЈТНЕР

ИЗ БЕЧА

приспеће — **са** најновијим јесењим и зимским мустрама у

КОНФЕКЦИЈИ за ГОСПОЂЕ

као капута, јапунђета, огртача (Paletót) јапунђета за пут и против кише у великом избору — почетком Новембра у Н. Сад у гостионицу „код зеленог венца."

СРПСКА НАРОДНА ЗАДР. ШТАМПАРИЈА

У НОВОМЕ САДУ

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове брзо и јефтино, препоручује се

сл. политичним и црквеним ОПШТИНАМА

са својом јефтином и угледном израдом општинских тискарија сваке врсте.

Нашим сл. црквеним општинама

препоручујемо

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

штампане на прописаној хартији правој кончаној „DYOS-GYÖRI"

у великом формату 46—59 сантим.

Уз ово се примећује да је само оно права хартија ових матрикула која има поменуту величину и која има слепа слова (Wasserdruck) са именом ове хартије „Dyos Györi."

Цена је књизи од 25 табака 1 фор. 25 новч.

Нашим г. г. трговцима препоручујемо јефтину израду

РАЧУНА И ЦЕНОВНИКА,

вел. коверте са фирмом штампамо 1000 ком. по 3 ф. до 3 ф. 50 н.

ВИЗИТКАРТЕ

сваке врсте и у разној величини 100 ком. ф. 1 —, 1.20 н. до 1.50 н.

„Српска народна задружна штампарија"

у Новоме Саду.

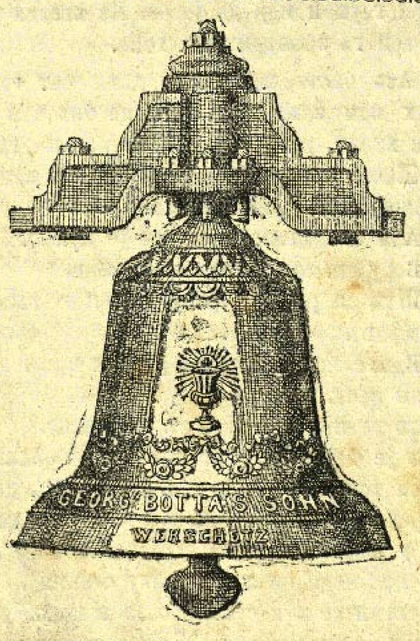

У ЗВОНОЛИВНИЦИ

ЂОРЂА пл. БОТА СИНА

У ВРШЦУ

израђује по старој и новој системи, са гвозденим, дрвеним крунама,

ХАРМОНИЧНО УДЕШЕНА ЗВОНА

по најумеренијој цени, са гаранцијом на више година.

Такође прима горња фирма 3—15

СТАРА ЗВОНА НА ПРЕЛИВАЊЕ

са исплатом на више година.

Одговорни уредник, др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију." Срп. народна задружна штампарија.